

Чорна Л.П.,
провідна бібліотекарка
науково-методичного відділу НБ ХНУ

Професійні поради.

Дайджест для бібліотекарів за матеріалами фахових видань

Аналітичний огляд фахових видань (зокрема й інтернет-публікацій). Порушуються теми: робота бібліотек у період карантинних обмежень; дистанційна робота книгозбірень; обслуговування користувачів в режимі онлайн; впровадження тайм-менеджменту у роботу бібліотек; плюси та мінуси дистанційної освіти; запровадження нового правопису.

Ключові слова: бібліотеки закладів вищої освіти, самоосвіта, дистанційна освіта, дистанційне обслуговування, карантин, правопис.

Система підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів передбачає, поряд з науково-практичними конференціями, семінарами, практикумами, тренінгами, стажуваннями і іншими формами розвитку професійної компетенції, безперервний процес самоосвіти, заснований на вивченні інформації, що публікується на сторінках професійної літератури і періодики, та яка існує у віртуальному просторі.

У професійній літературі і періодиці за 2020 рік більшість статей присвячені найактуальнішій темі сьогодення – COVID-19 та діяльності бібліотек України і всього світу в умовах карантину. До цих пір нікому точно невідомо, яку хвилю пандемії ми переживаємо і скільки їх ще може бути в майбутньому. Також ніхто достеменно не може знати, які глобальні наслідки матиме пандемія COVID-19. Але всім

зрозуміло, що світова економіка суттєво загальмує. Тому перед працівниками бібліотечної галузі усього світу сьогодні постає важливе питання – чи матимуть бібліотеки матеріальну спроможність повною мірою виконувати свої функції в умовах «пандемічної кризи»? Адже ситуація зі стрімким поширенням COVID-19 вплинула на всі без винятку сфери зайнятості населення в усьому світі. Обмежувальні заходи введені в різних країнах, в різних галузях господарства. Першими під удар потрапили установи, робота яких пов'язана з масовим відвідуванням їх громадянами. Не стали винятком і бібліотеки. Зважаючи на посилення карантинно-обмежувальних заходів у різних країнах і з метою охорони здоров'я співробітників бібліотек, більшості з них було запропоновано працювати в дистанційному режимі.

Діяльність бібліотек України під час карантину побудована відповідно до низки нормативно-правових актів, а саме: законів України від 17.03.2020 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» та від 30.03.2020 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)»; постанов Кабінету Міністрів України: від 12.03.2020 №211 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2», від 20.05.2020 №392 «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення протиепідемічних заходів».

Керівникам багатьох підприємств, закладів і організацій, незалежно від форм власності, рекомендовано максимально перевести роботу співробітників на дистанційний режим, що був

запроваджений і в бібліотеках.

Отже, головним завданням для бібліотечних працівників стала організація обслуговування користувачів у віддаленому доступі. Чи були вітчизняні бібліотеки готові до такого розвитку подій? Звичайно, ні. Однак це не означає, що бібліотеки розгубилися. Ефективне дистанційне обслуговування стало для нас не поодиноким явищем, а новою реальністю. Бібліотеці потрібно було адаптуватися, перегрупуватися і дуже швидко перебудувати свою роботу. У цей час приймалися важливі рішення, які дали змогу книгозбірням зберегти робочий ритм, а користувачам – не відчутти різниці в якості обслуговування «до» і «після». Серед них, зокрема, були рішення щодо:

- ◆ дистанційного обслуговування користувачів, запровадження нових онлайн-послуг та активізування наявних електронних сервісів;

- ◆ організації дистанційної роботи бібліотечного персоналу, розподілу поточних завдань і напрацювання стратегії контролю за їх виконанням;

- ◆ налагодження онлайн-комунікації зі співробітниками та забезпечення санітарно-гігієнічних умов тим із них, хто працював у звичному режимі тощо.

Перехід до дистанційних форм роботи став серйозною перевіркою для багатьох бібліотечних працівників. Постала проблема відсутності у ряду колег технічних можливостей. Деякі книгозбірні частково її вирішували, надавши співробітникам обладнання бібліотеки. Отож, бібліотеки отримали нові можливості для роботи з віддаленими користувачами, щоб не опинитися не при справах у період форс-мажору, вони повинні були дуже швидко перебудувати свою роботу, а співробітники – вчитися «на льоту», розвиватися в різних напрямках, виробляти критичне мислення і креативність, правильно аналізувати ситуацію і бути стресостійкими.

Кожна бібліотечна установа намагалася розробити свою

власну стратегію на випадок форс-мажорних обставин у майбутньому, яка повинна передбачати три окремі етапи:

1. роботу в умовах надзвичайної ситуації, зокрема карантину;
2. вихід із режиму надзвичайної ситуації;
3. подолання наслідків та корегування подальшої роботи.

Враховуючи можливості та загрози, працівники книгозбірень окреслювали напрями діяльності, які доцільно було б розвивати впродовж карантину, а саме:

- створювати унікальний контент для соцмереж;
- проводити онлайн-заходи і генерувати власну відеопродукцію;
- підтримувати віртуальну взаємодію з аудиторією;
- активізувати онлайн-співпрацю з партнерами;
- розробляти легкий і позитивний контент.

Фахівці багатьох бібліотек успішно працювали над розробленням відеоконтенту для сторінок у фейсбуці, адже він викликає найбільшу зацікавленість серед підписників. Регулярно публікували розважально-книжковий контент. Такий контент популярніший, ніж інформаційний чи добірки книг, він нагадує про бібліотеку і активізує аудиторію.

Під час карантину працівники переконалися, що просвітницькі заходи в онлайн-режимі мають безперечну перевагу, адже вони потребують менше часу для підготовки та участі в них.

Саме в цей період у Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого виникла ідея провести онлайн-опитування «Бібліотекарі на карантині», адже було цікаво дізнатися, як бібліотечні працівники сприйняли цей виклик, які емоції пережили, чи достатньо ефективно організували роботу, як комунікували між собою і з користувачами. Опитування охопило 601 бібліотечного фахівця, які представляли різні книгозбірні. Результати засвідчили, що дистанційна робота стала

серйозним випробуванням для багатьох бібліотекарів, а також вказали на гостру необхідність подолання цифрової нерівності між бібліотеками, тотального забезпечення їх комп'ютерною технікою, швидкісним інтернетом, сучасними гаджетами для розвитку каналів електронної комунікації з користувачами.

На сторінках популярних професійних видань, а також у віртуальному просторі є багато інформації про те, в яких випадках законом передбачено застосування дистанційної роботи та як потрібно працівникам бібліотеки правильно розподіляти свій робочий час, працюючи в домашніх умовах.

Під час дистанційного режиму роботи бібліотекарі працювали над розробленням методичних порад; підготовкою статей; наукових досліджень; інформаційних, бібліографічних матеріалів; замовленням літератури у видавництвах використовуючи інтернет та АБІС; обробкою і внесенням до каталогів нових надходжень; підготовкою матеріалів для віртуальних виставок; оновленням інструкцій; упорядкуванням робочої документації; оволодівали навичками роботи в комунікаційних програмах (ZOOM); проводили онлайн-опитування; налагоджували комунікацію з користувачами за допомогою електронної пошти, месенджерів, телефону, соціальних мереж; створювали бук трейлери; писали сценарії майбутніх заходів тощо.

Бібліотеки закладів вищої освіти сконцентрували увагу на наданні віртуальних довідок, визначенні індексів УДК для статей науковців і студентів, роботі з інституційним репозитарієм та БД «Читачі», яка потребує постійного оновлення і корегування (хтось змінив прізвище, хтось групу, форму навчання, спеціальність), внесенні нових документів до електронного каталогу, наповненні сайту та оновленні його матеріалів, розміщення у блогах інформації про новинки у своїх фондах.

У результаті дослідження з'ясувалося, що бібліотеки реагують на кризові ситуації в суспільстві, з обережністю

плануючи відновлення діяльності у своїх установах, працюючи над задоволенням освітніх потреб користувачів, повідомляючи про розширення використання цифрових послуг і прогнозуючи майбутні потреби.

«Бібліотеки – це місця навчання і об'єднання всіх вікових груп і прошарків суспільства, тому криза змусила нас творчо підійти до адаптації послуг, поки наші установи закриті. Від подолання цифрового розриву до вирішення проблем нестачі знань при наданні допомоги тим, хто шукає роботу і малому бізнесу; ми знаємо, що бібліотечні послуги мають важливе значення для відновлення і адаптації студентства та інших спільнот» – це слова президента ALA (Американської бібліотечної асоціації) Ванди Кей Браун.

З 31 березня по 9 квітня 2020 року Національна бібліотека Нідерландів проводила опитування, присвячене питанням діяльності національних бібліотек різних країн світу в умовах пандемії.

Під час опитування вдалося виокремити головні питання, що хвилюють національні бібліотеки на тлі кризи, спричиненої COVID-19, а саме:

- збереження здоров'я співробітників;
- віднайдення можливості зайнятості персоналу, включно з «уразливою ланкою» (дуже обмежена кількість працівників володіє спеціальними навичками роботи онлайн);
- зменшення фінансування та його наслідки для подальшого розвитку;
- загалом робота в умовах повного краху економіки;
- втрата значної кількості відвідувачів і їх можливості та готовності відвідувати бібліотеку;
- дистанційна робота: якість (ослаблення) робочих взаємин; убоління за процеси, які повинні відбуватися безпосередньо в бібліотеці, наприклад, комплектування;
- наукове обґрунтування можливості проведення

дезинфекції та очищення приміщень і книжок, що видаються для користування поза межі бібліотек;

- невизначеність, пов'язана з тривалістю пандемії, її можливим повторенням.

Це ті питання, які хвилюють сьогодні бібліотечні заклади всього світу. А тому, аби залишатися важливими для користувачів і потрібними їм у будь-якому форматі, бібліотеки мають працювати на випередження. Це означає, що необхідно готувати персонал до роботи в онлайн-режимі, до спілкування з онлайн-аудиторією, до освоювання нових, корисних у роботі онлайн-сервісів, зокрема, і для командної роботи. Бібліотекам різних видів доцільно також розробити стратегії онлайн-комунікації з користувачами, збільшити увагу до проведення різноманітних заходів в онлайн-режимі.

У період пандемії стало очевидним, що оцифрований фонд і наявні електронні ресурси - головна умова для обслуговування користувачів у період самоізоляції. У даний час електронна форма дозволяє зберігати інформацію найбільш надійно і компактно, поширювати її набагато оперативніше і ширше, а крім того, надає можливості маніпулювання з нею. Таким чином, надання інформації в електронній формі (створення електронних документів, організація її у вигляді електронних видань, різноманітних електронних колекцій і електронних бібліотек) - не дань моді, а нагальна необхідність. Роль електронної бібліотеки в умовах інформаційного суспільства важко переоцінити.

Електронна бібліотека - це база даних, що містить цифрові інформаційні об'єкти в різних форматах, надає безпосередній доступ спільноті користувачів і володіє характеристиками:

➤ універсальний інструмент доступу (наприклад, каталог) дає можливість пошуку і отримання інформації по всій базі даних;

➤ є організовані технічні процедури, за допомогою яких бібліотечні фахівці додають об'єкти в базу даних або видаляють їх згідно з виразною і зрозумілою політикою формування фондів.

Останні 10-15 років національні і міжнародні програми в області електронних бібліотек активно діють у розвинених країнах (США, державах Європейського союзу, Японії, Австралії та ін.). Найбільші бібліотеки Північної Америки та Європейського континенту зробили висновок: фонди бібліотек не можна приховувати, а, навпаки, необхідно надавати вільний доступ (безкоштовний або умовно платний) до їх електронних копій через мережу інтернет. Такий підхід створює сприятливі умови для розширення світогляду у молоді, підтримки досліджень науковців, підняття престижу та популярності самої бібліотеки, поширення інформації про культурні цінності країни, підвищення статусу держави у світі.

На сьогодні диджиталізація бібліотек є актуальною проблемою для багатьох досліджень вітчизняних та закордонних науковців. Створення е-бібліотек покликане вирішувати такі завдання:

➤ забезпечення користувачів роботою з документами з обмеженим доступом (з рідкісними і рукописними книгами, фотоальбомами, дисертаціями, архівами, яких немає у більшості бібліотек);

➤ забезпечення доступу до інформації, що існує лише в електронній формі;

➤ надання користувачам більш комфортних умов роботи з електронними документами великих обсягів;

➤ інформаційне забезпечення користувачів повнотекстовими базами даних в електронному режимі.

Як приклад активного впровадження та розвитку електронних бібліотек є досвід Канади та Словенії. У цих країнах така послуга електронної демократії, як е-бібліотека,

досить добре розвинута і функціонує ціла мережа е-бібліотек для надання відвідувачам електронної інформації.

Канадська е-бібліотека є найбільшою цифровою бібліотекою в країні. Інформація тут доступна для всіх користувачів, які заходять через бібліотечний портал, незалежно від того, знаходиться вона на сайті або за його межами. На даний час ресурс бібліотеки налічує понад 70 тис. лише монографій, понад 20 тис. електронних книг та 55 тис. документів з питань державної політики.

Канадська електронна бібліотека коледжів Онтаріо. Її послугами користуються 24 державних коледжі та їх бібліотеки. Крім того, вона виконує функції консультативної групи для відвідувачів бібліотеки. Є членом Американської бібліотечної асоціації.

Е-бібліотека та архів Канади. Ця бібліотека створена як зберігач далекого минулого і недавньої історії Канади. Колекція містить матеріали у різних форматах з Канади та всього світу, які цікавлять канадців. На вебсайті бібліотеки можна здійснювати пошук будь-яких документів. Для цього потрібно у полі пошуку ввести лише потрібний запит.

Є ще інтернет-архів Канади — некомерційний проєкт, який створює цифрову бібліотеку інтернет-сайтів та інших культурних артефактів у цифровій формі. До прикладу, е-бібліотека української літератури Торонтського університету Канади — власний проєкт професора університету Канади М.Тарнавського. Ця е-бібліотека створена для забезпечення вільного і безкоштовного доступу до електронних творів з української літератури усім зацікавленим.

У Словенії також динамічно формується система електронних бібліотек, котрі стають дедалі потужнішим ресурсом, що забезпечує доступ до інформації, яка існує лише в електронній формі. Е-бібліотека Словенії надає доступ до широкого спектра цифрового вмісту в різних галузях науки,

мистецтва та культури. Завдяки їй цифровий зміст минулого і сьогодення буде доступним для майбутніх поколінь.

Цифрова бібліотека університету Любляни надає доступ до більш ніж 20 тис. платних електронних журналів та більш ніж 170 тис. платних електронних книг, а також до баз даних найважливіших видавців. У Люблянському університеті функціонує 38 наукових бібліотек. Студенти університету сплачують членський внесок під час вступу, а згодом можуть безкоштовно скористатись основними послугами всіх бібліотек Університету Любляни за допомогою студентської картки. Режим роботи, спектр послуг та ціни визначаються кожною бібліотекою окремо.

Спілка онлайн-бібліографічної системи та послуг представляє організаційну модель приєднання бібліотек до національної бібліотечної інформаційної системи зі спільною каталогізацією до бібліографічної/каталогової бази та місцевих бібліографічних баз даних бібліотек-учасниць і низки інших організацій у Словенії. 913 бібліотек входять до спілки онлайн-бібліографічної системи та послуг. База даних містить понад 5 мільйонів записів, зокрема, більш ніж 2,7 мільйона книг, понад 19 мільйонів статей, приблизно 146 тис. журналів, 7,9 тис. CD/DVD записів.

Отже, поцифрування фондів стає чи не найактуальнішим напрямом подальшого еволюціонування інформаційного суспільства знань, а е-бібліотеки – вимогою часу.

Для України формування е-бібліотек є також вкрай актуальною проблемою. І у цьому напрямі уже чимало зроблено. Зокрема, проєкт ElibrUkr «Електронна бібліотека України: створення центрів знань в університетах» забезпечує доступ користувачів до електронної інформації і ресурсів через мультиуніверситетські архіви ElibUkrOA (майже 50 університетів долучилися до цього проєкту). Вітчизняна Державна цільова національно-культурна програма створення

єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI» покликана поетапно вводити в науковий обіг унікальні документи, що мають історичну і культурну цінність не тільки для України, а й для світової спільноти. Впровадження у процеси обслуговування інновацій на основі партнерства бібліотек університетів м. Харкова забезпечують можливості користуватися фондами, ресурсами через Єдину картку читача закладів вищої освіти міста. Прикладів інформаційної діяльності бібліотечно-інформаційних установ дуже багато, але окремі питання електронних бібліотек залишаються ще невизначеними.

Аналіз зарубіжного досвіду дає можливість розробити методи впровадження е-бібліотек у вітчизняну практику та розкрити переваги і недоліки їх роботи. Звичайно, що на цьому розвиток ЕБ не закінчиться: зміст людського досвіду і далі буде неухильно переводитися в електронну форму, виникнуть або вийдуть на передній план нові типи колекцій, методи збору, каталогізації, збереження і доставки інформації будуть удосконалюватись, і розвиток інформаційних технологій буде приносити все більше нових сюрпризів.

Щоденне життя та успішна діяльність кожного з нас значною мірою залежить від правильної організації свого часу: планування виробничих процесів, власних справ тощо.

Людина, якою б професією не займався, яку б посаду вона не займала, - директор, підприємець, артист, педагог - рано чи пізно опиняється в ситуації, коли її робочий день триває до 12-16 годин на добу. І при цьому реальна продуктивність неухильно знижується, а з ними - і прибуток підприємства, і можливість кар'єрного росту.

Добре, що у світі існує система (тайм менеджмент), яка вивчає можливості та переваги раціонального використання часу, дозволяє зробити більше справ за короткий проміжок часу. Генрі Форд влучно зауважив: «Час не любить, коли його витрачають даремно».

Принципи тайм-менеджменту широко використовуються у комерційних сферах діяльності, адже чим вища продуктивність праці, тим більші прибутки може отримувати організація. Спочатку тайм-менеджмент почав використовуватись як управління особистим часом. Згодом це поняття перейшло до сфери управління персоналом. Аналіз професійної преси показує, що питання тайм-менеджменту в бібліотечній спільноті не здобуло широкого висвітлення. І все ж, бібліотечним фахівцям та керівникам необхідні знання та вміння користуватися різними інструментами тайм-менеджменту для збільшення ефективності діяльності бібліотеки.

Тайм-менеджмент — це сукупність методів організації часу для виконання завдань та проектів. Він спрямований на збільшення продуктивності та якості виконаної роботи і веде до збільшення ефективності діяльності як окремого працівника, так і організації загалом.

За сферою використання можна виокремити особистісний тайм-менеджмент та професійний.

Особистісний використовується у повсякденному житті для планування особистих справ та власного життя.

У професійній діяльності тайм-менеджмент можна класифікувати на персональний (індивідуальний) — діяльність кожного окремого працівника, та корпоративний (командний) — діяльність колективу, направлена на досягнення певної цілі.

Загальні рекомендації щодо планування робочого часу:

1. складати план справ на кожен день ввечері або зранку, не починати день, не спланувавши його;
2. важливі завдання, за можливості, планувати на першу половину дня;
3. враховувати свої реальні можливості, планувати той об'єм, який під силу виконати;
4. встановлювати терміни виконання завдань;
5. великі завдання ділити на менші та виконувати їх

поступово;

6. контролювати результати; систематизувати справи за важливістю;

7. знайти власних «пожирачів часу» (соціальні мережі, месенджери тощо) та «знешкодити» їх;

8. враховувати динаміку працездатності (з 8 до 12 год. та з 17 до 19 год. спостерігається підйом працездатності. У понеділок людина втягується в роботу, з вівторка по четвер - працює з повною віддачею, а у п'ятницю відбувається різкий спад працездатності);

9. не виконані справи переносити у план наступного дня.

Наприклад, вчені з'ясували, що максимальний час зосередження на одній задачі без перерви - 90 хвилин. Потім мозок починає мимоволі перемикатися. Це знання лягло в основу кількох законів і принципів тайм-менеджменту. Основних інструментів тайм-менеджменту існує велика кількість, тому було б доцільно використовувати їх і у діяльності бібліотеки та бібліотекаря.

«Хороший тайм-менеджмент - це мистецтво робити проблеми настільки цікавими, а їх рішення настільки конструктивним, що кожному хочеться працювати і справлятися з труднощами які виникли», - зазначив Пол Хоукен - американський підприємець, економіст, письменник.

Управління часом необхідно не тільки керівникам і власникам бізнесу: кожен з нас повинен вміти розпоряджатися власними активами, щоб насолоджуватися процесом життя у всій повноті.

Продовжуючи тему правильного розподілу часу і його економії розглянемо одну з поширених сьогодні форм масової комунікації, в тому числі наукової та професійної, — інтернет-конференцію — електронний аналог традиційного науково-практичного заходу, що поєднує його особливості та одночасно враховує реалії. Якщо нам набридли тривалі відрядження, які

відбирають у нас багато часу і грошових коштів, тоді ми можемо перейти на використання абсолютно нової технології вебінарів, за допомогою якої можна влаштувати онлайн-конференції, тренінги, семінари та інші заходи цього типу.

Для чого ж проводити конференції в онлайн режимі? По-перше, ми рятуємося від проблем, пов'язаних з місцем знаходження наших партнерів. Учасникам не потрібно витратити час на дорогу до місця проведення конференції. До всього іншого, вони можуть перебувати в різних містах або навіть країнах. Бути присутнім на вебінарі ми можемо, перебуваючи там, де нам зручно — на відпочинку, вдома або в офісі. По-друге, ми зможемо проводити вдвічі більше зустрічей. І, крім того, у нас з'явиться можливість залучити нових відвідувачів, які раніше не могли дістатися до місця проведення нашої конференції.

Існують різні формати проведення інтернет-конференцій в залежності від форми організації, кількості залучених учасників, використання технологій, сервісів, інструментарію. Серед найбільш визнаних — онлайн-конференції та заочні конференції, які надають можливість взяти участь і опублікувати статтю чи тези незалежно від місця проведення заходу.

Онлайн-конференція — це захід прямої трансляції, організований за допомогою вебтехнологій у режимі реального часу, що дозволяє одночасно підтримувати конференц-зв'язок з багатьма співрозмовниками, залишаючись на своєму робочому місці чи вдома.

Заочна інтернет-конференція передбачає опосередковане спілкування і проводиться на платформі відкритих електронних систем дистанційного менеджменту конференцій або на сайті установи-організатора. Взаємодія в межах форуму здійснюється через перегляд та обговорення наданих і розміщених у вільному доступі матеріалів, коментарів, онлайн-голосування. Проведення заочної інтернет-конференції складається з трьох основних

етапів, але має свою специфіку.

Підготовчий етап починається з обговорення ідеї проєкту, визначення проблематики, статусу, термінів проведення конференції й подачі матеріалів, складання плану дій.

Основний етап — власне конференція, яка проводиться в режимі обговорення матеріалів протягом заявленого в анонсі часу, і зазвичай триває кілька днів.

Кінцевий етап — підбиття підсумків, аналіз наданих коментарів, визначення найбільш популярних публікацій, оцінка ефективності заходу, підготовка звіту.

Беручи участь в інтернет-конференціях, можна впевнено і ефективно заявити про себе, озвучити свої дослідження або відкриття, отримати відгук на них. Участь у конференціях сприяє новим знайомствам з цікавими людьми, що може бути корисним для подальшої кар'єри.

Завдяки участі в організації конференцій бібліотеки закладів вищої освіти підвищують свій внутрішньоорганізаційний статус, що позитивно позначається на їхньому іміджі.

Конференція - хороша можливість для співробітників бібліотеки проявити свої таланти, ще раз нагадати про можливості бібліотеки керівництву і викладачам вишів і, за умови, що в штаті бібліотеки працює маркетолог, зробити інформаційний супровід.

На сьогоднішній день вебінари - це одне з найбільш прогресивних і ефективних засобів дистанційного спілкування. Переваги вебінару очевидні і їх вже оцінили люди, що йдуть у ногу з часом. Вже сьогодні вони міцно входять в наше життя і зовсім скоро стануть невід'ємною частиною, як e-mail, Skype або ICQ.

З кожним роком все більшу роль відіграють сучасні технології, впровадження яких в сучасну освіту сприяє її модернізації та розвитку, а також підвищенню якості підготовки

майбутніх фахівців та зближенню освіти з наукою. У той же час такі технології вимагають перегляду існуючих підходів до освітньої діяльності, а також аналізу їх впливу на суспільство і окремі соціальні групи.

Такий потужний засіб, як комп'ютер, не можна просто вмонтувати в традиційну дидактичну систему і сподіватися на підвищення якості освіти. Необхідно розробити адекватну психолого-педагогічну і власне педагогічну теорію, яка органічно включає в себе комп'ютер як засіб навчання з його дійсно величезними можливостями отримання, зберігання, переробки і передачі інформації.

Цікавим є визначення Борисової Є.В.: «Цифровізація — впровадження цифрових технологій і цифрових даних в управління, промисловість, економіку, охорону здоров'я, освіту, соціальну сферу, обслуговування тощо. Відмінна риса — мінімізація людського чинника, виключення інституту посередників у різних форматах спілкування, взаємодія на основі цифрових даних BigData чи MiningData».

Найбільше запитань і роздумів викликає застосування такого визначення у сфері освіти, зокрема в контексті мінімізації людського чинника й виключення інституту посередників.

Надзвичайно важливим є розуміння того, що застосування цифрових технологій у галузі освіти має завжди відповідати вимогам, передбаченим правом на освіту. Тому вивчення питань цифровізації освіти і її соціальних наслідків є досить актуальним напрямом наукових досліджень. Автори досліджень із проблем цифровізації освіти роблять наголос на ризиках гуманітарного характеру, приділяють увагу випадкам негативного ставлення вчителів до дистанційного навчання. До прикладу, проблеми цифровізації освіти порушено у праці німецького науковця, професора Аугсбурзького університету К.Цицера «Ставити навчання вище технологій: Можливості й межі цифровізації» (опублікована у 2019 р.). Розмірковуючи про

ризиків цифровізації в освіті, автор наголошує на провідній ролі педагога в їх уникненні та зауважує, що «людина в педагогіці — це одночасно й початкова точка відліку, й кінцевий результат... Цифрові технології не можуть замінити педагогічного складника освітнього процесу. Навіть більше, цифровізація має бути підпорядкована педагогіці».

У процесі цифрового навчання живе мовлення школяра і студента - засіб формування і формулювання думок - вимкнені. Тому, якщо піти шляхом тотальної індивідуалізації навчання за допомогою персональних комп'ютерів, можна прийти до того, що буде втрачена сама можливість формування творчого мислення, яке за своїм походженням діалогічне. Є й інша небезпека: згортання соціальних контактів, скорочення практики соціальної взаємодії і спілкування, що призводить до індивідуалізму і самотності.

Фахівцям в освіті і медицині вже очевидні загрози здоров'ю та розвитку дитини, які замовчуються авторами даного проєкту:

1. Непереверені технології.
2. Втрата навичок письма, як наслідок втрата здібностей до творчості.
3. Втрата можливості сприймати великі тексти.
4. Екранна залежність.
5. Зниження соціальних навичок.
6. Цифрове недоумство. Втрата розумових здібностей.
7. Використання вай-фай у школах. Електромагнітне випромінювання.
8. Проблеми з мовним розвитком у дітей.
9. Проблеми із зором.
10. Комп'ютерна, ігрова залежність.

Немає реальних доказів того, що онлайн-навчання дозволяє домагатися кращих результатів у читанні, математиці, природничих науках. На цьому етапі роль техніки безмірно

зростає, а людина втрачає свою колишню роль головного ініціатора і двигуна суспільного прогресу. Новий соціотехнологічний уклад життя позбавляє людину можливості щось вирішувати без новаційних технологій, і навіть сама їх поява виходить у неї з-під контролю.

Науковці наголошують на наявності «стресу соціальних змін», чинником якого стали новітні технологічні досягнення та впровадження інновацій, що змінюють формат освіти, її дидактичні й технологічні складники. «Стрес технологічних змін», особливо в умовах екстреного впровадження дистанційного навчання, виявляється у всіх учасників освітнього процесу, однак, на думку авторів, більшою мірою — у педагогів.

Дослідники з питань цифрової трансформації освіти вимагають пильної уваги насамперед до соціально-психологічних аспектів, питань інформаційно-психологічної безпеки учасників навчального процесу й подальшого розроблення теорії та практики «цифрової гуманістичної педагогіки» в найширшому її розумінні.

22 травня 2019 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову № 437 «Питання українського правопису», якою схвалив нову редакцію «Українського правопису». Документ підготувала спеціально створена Українська національна комісія (УНК) з питань правопису, до складу якої ввійшли вчені-мовознавці НАНУ і національних університетів із різних регіонів України.

До організаційних недоліків, що перешкоджали конструктивній роботі, відносяться наступні: у засіданнях УНК не брали участі вітчизняні мовознавці старшого покоління; правописні зміни вносили шляхом голосування; не всі новації мають наукове обґрунтування. Отже, не дивує той факт, що під час громадського обговорення в серпні-вересні 2018 р. до УНК надійшло понад три тисячі пропозицій від наукових установ, закладів освіти, органів державної влади та місцевого

самоврядування, окремих громадян, а дискусії щодо новацій тривають і нині. Вітчизняні науковці оцінюють запропоновану редакцію правопису суперечливо.

Справедливо зазначити, що правопис давно потребував змін та оновлення, адже з'явилися нові поняття й терміни, лексичний склад постійно поповнюється неологізмами, стрімко зростає кількість запозичень. Таке явище притаманне майже всім мовам світу, однак труднощі з їх правильним вживанням потребують постійного корегування правописних норм.

Під час вивчення правопису виникають дискусійні питання: правописна варіантність, зміни в окремих словах, написання слів іншомовного походження; проаналізовано правила написання складноскорочених слів із першими регулярно вживаними іншомовними компонентами.

Є зміни в написанні фемінітивів. Зокрема, унормовано вживання жіночих форм іменників, на позначення яких раніше використовували лише чоловічий рід. Зауважується, що новий правопис має значну кількість винятків, що, на жаль, лише заплутує тих, хто змушений постійно ним послуговуватися. Приділено увагу найпоширенішим випадкам порушення правопису.

Вивчення й аналіз основних змін нової редакції «Українського правопису» дають змогу вдосконалювати процеси редагування та коректування бібліотечних баз даних. Професійне заповнення вітчизняного інформаційного простору якісними реферативними текстами позитивно вплине на оперативність їх пошуку та сприятиме зростанню наукової цінності електронних реферативних ресурсів наукових бібліотек. Дотримання під час редагування бібліотечних інформаційних масивів норм нового правопису сприятиме виконанню робочих завдань на належному професійному рівні.

Проаналізувавши основні зміни редакції «Українського правопису» 2019 р., можна зробити висновок, що головний

мовний документ держави не став революційно новим, однак викликав численні дискусії серед вітчизняних мовознавців і всіх небайдужих до проблем розвитку української мови.

3 червня 2019 року фінальний текст нової редакції «Українського правопису» було опубліковано на офіційних сайтах Міністерства освіти і науки і Національної академії наук.

Поступове впровадження нового правопису в усіх сферах життя українців передбачено протягом наступних п'яти років.

Як бачимо, фахові періодичні видання як ефективний засіб самоосвіти бібліотекарів оперативно реагують на різні інновації, що відбуваються в нашій державі, бібліотечній справі нашої країни та за кордоном; на їхніх сторінках проводяться дискусії на актуальні теми, розглядається досвід роботи різних бібліотек, публікуються розробки бібліотечних заходів. Тому професійна бібліотечна періодика сьогодні має стати одночасно джерелом актуальної інформації, інструментом самоосвіти, розвитку мислення і засобом комунікації, що дозволяє бути почутим бібліотечною громадськістю.

Список використаних джерел:

1. Богуш Т. Пандемія COVID-19: виклики й особливості діяльності бібліотек / Т. Богуш // Бібліотечна планета. - 2020. - №2. - С. 7-12.
2. Вилегжаніна Т. Читайте! І будьте здорові!!! / Т. Вилегжаніна // Бібліотечна планета. - 2020. - №2. - С. 4-5.
3. Ейсмонт Ю. Новий правопис: дискусійні питання / Ю. Ейсмонт // Вісник Книжкової палати. - 2020. - №9. - С. 15-19.
4. Здановська В. Бібліотекарі на карантині / В. Здановська // Бібліотечна планета. - 2020. - №2. - С. 30-34.
5. Коваленко В. Використання тайм-менеджменту в бібліотеці / В. Коваленко // Бібліотечний форум: історія, теорія і

практика. - 2020. - №4. - С. 11-13.

6. Матвієнко О., Цивін М. Цифровізація: освітній контекст / О. Матвієнко, М. Цивін // Вісник Книжкової палати. - 2020. - №11. - С. 28-34.

7. Павленко Т. Інтернет-конференція як форма професійної комунікації / Т. Павленко // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. - 2020. - №2. - С. 32-34.

8. Пандемія COVID-19 та діяльність Національних бібліотек світу // Бібліотечна планета. - 2020. - №2. - С. 38-39.

9. Розколупа Н. Організація дистанційної (надомної) роботи в бібліотеці / Н. Розколупа // Бібліотечна планета. - 2020. - №2. - С. 6-7.

10. Федорів Ю. WIKI бібліотека і хроніки карантину / Ю. Федорів // Бібліотечна планета. - 2020. - №2. - С. 22-23.

11. Федушко С., Серов Ю. Е-бібліотеки Канади і Словенії / С. Федушко, Ю. Серов // Бібліотечний вісник. - 2020. - №2. - С. 3-9.